

Örnek, Sedat Veyis 1952 "Ankara'da Sahne Hareketleri", *Yeni Yeditepe Dergisi*, 15 Eylül, Sayı 21, 7.

ANKARADA SAHNE HAREKETELERİ

Ankara'da Küçük Tiyatro'da temsil edilen "Öteye Doğru" adlı İngiliz piyesi aydın tabakanın dikkatini çok çekmiştir. Ankara Üniversitesi'ne mensup iki dostumuz bize, bu temsil hakkındaki düşüncelerini ayrı ayrı bildirdiler. Ankara'daki sanat aktüalitesine da bu geniş bir yer ayırmak isteğinde olan gazetemiz, birbirinden habersiz olarak yazılmış her iki yazıyı da aynı zamanda sütunlarına geçirecektir. Esasen bunlar birbirini tamamlamaya mahiyette seylerdir.

★

ÖTEYE DOĞRU yaşamakla ölmek arasındaki bıçak ağzı kadar keskin çizginin öbür tarafında, ölüm tarafında cereyan eden bir dram.

Biz artık öyle bir yerdeyiz ki, kurtuluş için attığımız her adım, sarfettiğimiz her söz, her kimuldanış boş ve köksüz. Bütün yapıcı ve yaratıcı kabiliyetlerimizi kaybetmiş, ısrar ve çırpınmalarımıza rağmen mağlûbolmuşuz artık. Biz artık biziz, Sadece boyumuzla, gözümüzün rengiyle, saçlarımızla değil, hayat maceramızla, hayat maceramızın çizdiği kader grafiğiyle biziz. Tutulan ayna fiziğimizin hududunu aşip içimizi aydınlatıyor ki kamarot, "Efendiler gemi limana noktamıza varıncıya kadar ışığa boğuyor.

Bindiğimiz gemi artık hareket etmiştir. Yolcusunu ilk limana boşaltmadan geri dönmesine imkân yok. Bu gemi ve onun mesafe içindeki akışı insana ikinci bir şans daha vermiyor. İnsan olarak öbür taraftaki yaşayışımıza ve hâtıramıza en ufak bir şeyi ilâve edemiyor, en ufak bir şeyi çıkarıp atamıyoruz. İşte "Öteye Doğru" nun hareket noktası.

İnsanın kendi içine eğilmesi, kendi kendisiyle, daha doğrusu Tanrıyla yüz yüze gelmesi korkusu esere boğucu bir atmosfer veriyor, dramatik aksiyonun çatısını teşkil ediyor. Bu hava bilhassa son perdede kendini o derece hissettiriyor ki kamarot, "Efendiler gemi limana girdi" dediği vakit, yalnız oyunun kahramanları değil, biz de, evet biz de bun oluyor ve ürperiyoruz.

İntihar etmiş iki sevgili olan Anna ve Henry daha sakın olarak, serseri ve gâyesiz bir yaşayışın sahibi ve içinde bulunduğu durumu yavaş yavaş ve fakat bütün dehşetiyle keşfeden Tom'un delice çırpınışları; bir cehennem atmosferi içinde hâlâ kadınlığını ezeli kokotluğunu ihmal etmeyen Mrs. C. Banka'nın asalet tasarlaması; Mrs. Migdet'in her şeyden habersiz safiyeti; Rahip Duke'un vazife mesuliyeti ve nihayet gayri meşru yollarla kazanılan muvaffakiyetli bir iş hayatının bütün günahlarını omuzlarında taşıyan Lingley'in mağlûbiyeti en son dakikaya kadar kabul etmemesi.. Bütün bunlar esere psikolojik bir iniş çıkış veriyor. Müfettiş ve kamarot hariç, bu yedi kişi, eser boyunca, birbirlerini âdeta yiyip bitiriyorlar.

Yazar, Sutton Vané, şüphesiz ki işinin ehli. Usta bir işçiliği var. Eserinin kahramanlarını bir dama taşı ruhsuzluğundan kurtarmasını çok iyi becermiş, onların karakterlerini gayet keskin ve eksiksiz çizmesini bilmiş. Dramatik sahnelerin tertibi, oyunun temposu ve akışı tek kelimeyle mükemmel. Yalnız iki kişinin durumu için ilâve edilen tablo eserde bir yama gibi duruyor.

"Öteye Doğru" sahneye iyi konmuş. Saim Alpago rejisör olarak ve kamarot rolünde iyi. Lingley'de Ahmet Evintan harikulâde oynadı. Oğuz Bora yer yer muvaffak oldu. Yıldız Akçan tipine göre daha genç kalıyordu. Macide Birmeç de bilhassa son perdede iyi bir sanatkar olduğunu bize gösterdi. Kısaca "Öteye Doğru" gerek eser ve gerekse temsil bakımından tiyatro severleri tatmin edecek bir mahiyette.

SEDAT VEYİS ÖRNEK

ANKARA'DA bu ay, Küçük Tiyatro'da Sutton Vané adlı bir İngiliz yazarının "Öteye Doğru" su sahneye kondu. Eser, "garip ve esrarlı havası" ile seyirciyi zaptedecek kuvvettedir.

Gerçekten, bu dünyaya ait olayların ötesinde kalan, bir başka âlemin münasebetler çerçevesi içine giren, fakat gene de insanlığın endişeleri mihrağı üzerinde dönen piyesler görmek hem çok doyurucu oluyor, hem de, insanın kafasına ve duyularına başka ufuklar açıyor. Bu eser de, böyle orijinal bir konusu ve işleniş tarzı olan bir oyundur.

Eser, hemen daha yeni ölmüş olan; fakat öldüğünün henüz farkına da varılmıyan, öteki âleme doğru başladıkları yolculuğu hâlâ, bu dünyaya ait bir seyahat gibi sayan; ölmek suretiyle bıraktıkları bu dünyaya ait olayları şimdi ölü hâfizalarında birbirine karıştıran, bu suretle de gerçekten yaşadıkları hakkında bir kuşkuya düşen fânilerin garip, acıklı, gülünç ve sempatik durumlarını hikâyesidir.

Görülüyor ki bu eserde günlük hayat olaylarının dışındayız. İçine girdiğimiz münasebetler dünyası, şu müşahhas ve reel âlemin münasebetlerini idare eden kurallarla ilişkisini kesmiş olan öteki dünyaya giden bir köprüdür. Bir müddet, kısa bir müddet sonra oraya, o ebedî âleme büsbütün geçmiş olacağız. Şimdi, bu köprü üstünde, bir yönümüzle, âdeta ölümlerin illüzyonu diyebileceğimiz bir sanı içinde, müşahhas dünyanın devamını yaşıyoruz, öteki yönümüzle de, kısa bir müddet sonra çözülecek büyük meçhulün, ahret meçhulünün endişelerini yaşıyoruz. Bütün eser, beşeri "tema" sını bu geçişe razı olabile, bu geçiş hazmedebilme, "öteye" intibak edebilme sıkıntılarında almıştır.

Eser, bu garip ve orijinal muhtevayı uygun bir anlayış ve hava içinde sahneye konmuştur. Bunu başarmak, sanırım ki, çok zordur: Bir taraftan, kahramanlarımız olan ölümlerdeki müşahhaslık ve reellik illüzyonunu, kendisine uygun, yani gerçeğe sadık bir inşa ile ifadelendirmeye mecburuz. Halbuki öte yandan, artık bu bilinen dünyada da değiliz. Büyük meçhule doğru, büyük meçhulü bilmiyoruz, tanrıya ve artık onu sonsuz bir süre içinde yaşamaya doğru gidiyoruz. Öyle ise büyük meçhulün korkularla yoğrulmuş endişelerini de, kendi sırtına yükleniyor, yani esrarlı bir inşa ile ifadelendirmeye zorundayız. İşte rejisör Saim Alpago, bu noktaları sezmiş ve göstermesini bilmiştir. Bilhassa, cinayet filimlerinde ışık oyunlarının âdilğine düşmeyen medtil gölge ve ışık taksimatıyla, bizzat kendisinin yarattığı kamarot kompozisyonu ile... Süreyya Taşer ile Ziya Demirel de, henüz ölüm ihtilâfları içinde gapanan birbirine karşı kara sevdalı bir çiftin keskin hassasiyet ve gerginliğini çok iyi ifade ederek bu esrarlı havayı inşa için rejisöre yardım etmişlerdir. Oğuz Bora, Yıldız Akçan, Umran Uzman, sık sık değişmesi gereken oyun tempolarını kavrayarak oynamışlardır. Ahmet Evintan, tipini bütün acıklı gülünçlüğü ile yansıtmıştır. Macide Birmeç, bütün temsil boyunca seviyeli olarak sürdürdüğü rolünü, harikulâde bir bitirişle sona erdirdi. Denebilir ki eseri, bir an sırf kendi avuçları içinde tutarak yükseltti. Eserin başarılı mütercimlerinden biri olan Suat Taşer de, öteki dünyanın ajanı rolünü sakın, sevimli ve otoriter olmasını bilen bir yumuşaklıkla oynadı.

BAHRI SAVCI

YEDİTEPE'YE
ABONE OLUNUZ

ALİ ULVİNİN BİR KARİKATÜRÜ

